

Asia: VN/10378/2019

Lausuntopyyntö henkilötunnuksen uudistamista pohtineen työryhmän loppuraportista

Lausunnonantajan huomiot ehdotuksen vaikutuksista oman organisaation näkökulmasta

Toimintatapoihin liittyvät suorat ja epäsuorat vaikutukset

-

Arvioidut kustannusvaikutukset

-

Muut vaikutukset

-

Aikataulu ja siirtymäajat

-

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

HETU –uudistuksen loppuraportin ehdotukset jatkotoimenpiteistä ovat kaikilta osin kannatettavia eikä niissä ole havaittavissa merkittäviä oikeusturvaongelmia. Suullisen ilmoittamisen kautta tapahtuvaan henkilön tunnistamiseen liittyy merkittäviä väärinkäytön mahdollisuuksia, joten tilanteen korjaamiseksi on syytä ryhtyä toimenpiteisiin unohtamatta kuitenkaan asioinnin sujuvuuden varmistamista. Yksilöllä tulee olla mahdollisuus asioida viranomaisen tai muun palvelun tarjoajan kanssa myös ilman henkilökohtaista käyntiä viranomaisen luona, jos se on asian luonteeseen sopivaa.

Henkilökohtaisen asioinnin yhteydessä tunnistaminen tapahtuu henkilöllisyystodistuksella, joten suulliseen ilmoitukseen perustuva tunnistaminen voi koskea lähinnä puhelimitse tapahtuvaa

tunnistautumista. Tunnistaminen suullisesti ilmoitetun henkilötunnuksen perusteella voi olla puhelimitse tapahtuvan asioinnin sujuvuuden kannalta perusteltua tilanteessa, jossa väärinkäytöksestä aiheutuvat potentiaaliset seuraukset eivät ole vakavat.

Sukupuolineutraaliin henkilötunnukseen siirtyminen on perusteltua, koska tarvetta sukupuolen tunnistamiseen henkilötunnuksesta ei nykyään enää ole. Sukupuolineutralius myös huomioi sukupuoli-identiteettien moninaisuuden.

Syntymäaikaneutraaliin henkilötunnukseen siirtyminen ei kuitenkaan ole hyödyllisyydeltään niin yksiselitteistä, koska esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollossa henkilön iällä voi olla merkitystä palveluiden tarpeen arviointiin ja suunnitteluun. Esimerkiksi terveyden- tai sairaanhoitoon pääsyyn liittyviä vaikeuksia voi erityisesti kiireellisen hoidon tilanteissa syntyä, jos henkilön iän selvittäminen edellyttää syntymäajan tarkastamista erikseen rekisteritiedoista. Toisaalta väärinkäytösten mahdollisuudet eivät poistu yksistään sillä, että henkilötunnus muodostuu syntymäajan sijasta sattumanvaraisesta numerosarjasta.

Henkilötunnuksen antamisen nykyistä laajemmille henkilöryhmille on kannatettava ehdotus. Suomessa oleskelevien, oleskelulupaa hakevien ulkomaalaisten (kuten turvapaikanhakijat) kannalta se helpottaa arjen toimintoja tilanteissa, joissa heidän henkilöllisyys on tarpeen tunnistaa. Tämä helpottaa myös viranomaisvalvontaa, kun kaikki maassa oleskelevat ovat yhtenäisen rekisteröintijärjestelmän piirissä. Tällä hetkellä valvontamahdollisuus on vain ulkomaalaisrekisteriä käyttävillä viranomaisilla. Henkilötunnus poistaa tarpeen rinnakkaisen ulkomaalaisrekisterin asiakasnumeron käyttämiseen.

Henkilötunnus toisaalta mahdollistaa myös oleskelulupa- tai turvapaikkaprosessin jälkeen maahan jääneen asioinnin ilman, että oleskeluluvan tai muun oleskeluoikeuden puuttuminen ilmenee henkilötunnuksen puuttumisesta. Tällaisten henkilöiden maassa oleskelu on kuitenkin jo rekisteröity yhtenäiseen järjestelmään ja viranomaisten tiedossa. Ulkomaalaisten maassa oleskelun edellytysten valvonta on poliisi- ja rajaviranomaisten vastuulla, joten ulkomaalaisrekisterin asiakasnumeron korvaaminen henkilötunnuksella ei voida olettaa edesauttavan laitonta oleskelua. Henkilötunnuksen mahdollistamisesta aiheutuvat hyödyt ovat suuremmat suhteessa siitä mahdollisesti aiheutuviin uhkiin.

Kriittisesti on kuitenkin syytä suhtautua siihen, että nyt käytössä olevat henkilötunnukset poistuisivat kokonaan käytöstä. Erityisesti ikääntyneemmälle väestölle uuden henkilötunnuksen muistaminen vuosia käytetyn tilalle voi aiheuttaa vaikeuksia. Myös ikäneutraaliuden mahdolliset kielteiset vaikutukset voivat aiheutua juuri iäkkäämmälle väestölle. Ainakin siirtymäkauden, jonka jälkeen vanhat henkilötunnukset poistuisivat käytöstä, tulisi olla ehdotettua pidempi.

Suomen Asianajajaliitto kannattaa asian jatkovalmistelua työryhmän ehdotusten mukaisesti.

Helsingissä 1.6.2020

Jarkko Ruohola

Suomen Asianajajaliiton puheenjohtaja, asianajaja

Laati

Ville Punto

asianajaja

Koskentausta Lauri

Suomen Asianajajaliitto - Jarkko Ruohola, Suomen Asianajajaliiton
puheenjohtaja, asianajaja